

5. Костюк О. Проблеми монетарної комунікації у контексті перспектив реалізації інфляційного таргетування /О. Костюк //Вісник Національного банку України. – 2009. – №2. – С. 20–27

6. Вишнеvsька В.С. Економічний механізм інфляційного таргетування в Україні: [Текст] Спец. 08.00.08: Дисертація наукового ступеню кан. екон. наук /Вишнеvsька Василина Степанівна //Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2016. – 238 с.

7. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.u-fin.com.ua/analit_mat/drn/047.htm (дата звернення: 02.04.2019).

JEL E50

Коваленко Вікторія Володимирівна

*д.е.н., професор кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна*

МОНЕТИЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ГРОШОВО-КРЕДИТНИЙ СЕГМЕНТ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальним підґрунтям дослідження проблеми монетизації економіки в межах статті є необхідність зосередження уваги на впливі її на розвиток грошово-кредитного ринку. Грошово-кредитна система держави повинна бути спрямована на забезпечення ринкової економіки механізмами та інструментами, що використовуються органами державної влади з метою ефективного управління національною економікою.

Ключові слова: монетизація, грошово-кредитний ринок, попит, пропозиція, грошовий обіг, національна економіка, ліквідність грошей, грошові агрегати.

Перебіг розвитку системи грошово-кредитних відносин в Україні, останнім часом набуває у суспільному житті особливого значення, виходячи з того, що стан фінансової та банківської системи суттєво впливає на соціально-економічний розвиток країни. Грошово-кредитна система держави спрямована на забезпечення ринкової економіки механізмами та інструментами, що використовуються органами державної влади з метою ефективного управління національною економікою [1, с. 500].

На сучасному етапі розвитку економіки України все більш важливим є процес функціонування грошового ринку. Грошовий ринок є однією із центральних ланок функціонування національної ринкової економіки країни [2, с. 727].

Регулювання динаміки та структури грошової маси повинно відбуватися на основі принципу мінімізації впливу негативних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, що вимагає від науки теоретичної та практичної підтримки прийняття відповідних управлінських рішень.

При проведенні аналізу динаміки грошової маси першочергове значення має оцінювання попиту на гроші, стабільність якого визначає ефективність грошово-кредитної політики (рис. 1).

Рис. 1 Характеристика показників оцінювання попиту на гроші
Джерело: складено за даними [3, с. 434].

Виходячи із вище зазначеного, доходимо висновку, що на рівень монетизації економіки безпосередній вплив здійснює сталість розвитку фінансово-кредитної системи, зокрема банківської системи, який можна оцінити за досягнутою ринковою позицією банків.

У структурному відношенні грошову масу можна поділити за кількома критеріями, а саме: за ступенем «готовності» окремих елементів до оборотності, тобто за ступенем ліквідності; за формою грошових засобів (готівкові, депозитні); за розміщенням у суб'єктів грошового обороту; за територіальним розміщенням та ін.

Найбільшу складність має структуризація грошової маси за першим критерієм, оскільки немає однозначного розуміння ступеня ліквідності кожного її елемента, як і немає чіткого розмежування між власне грошима і високоліквідними фінансовими активами, що вже не є грошима. За цим критерієм наука і практика виділяють кілька елементів грошової маси, комбінацією яких можна визначати різні за складом і обсягом показники грошової маси, які називаються грошовими агрегатами [4].

Слід звернути увагу на те, що при дослідженні рівня монетизації слід проводити аналіз співвідношення готівкової та безготівкової частин грошової маси, оскільки, чим нижча частка наявних в обороті готівкових грошей у загальній грошовій масі, тим ефективніше діє національна грошова система. Вважається, що частка готівки в структурі грошової маси не повинна перевищувати 7 % (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка структури грошових агрегатів в Україні, що впливають на рівень монетизації у 2007-2018 рр.

Період	Питома вага М0 до М3, %	Питома вага М1 до М3, %	Темп росту М0, %	Темп росту М3, %	Абсолютне відхилення показника М0, млрд грн.	Абсолютне відхилення показника М3, млрд грн.
01.01.2008	28,05	45,86	-	-	-	-
01.01.2009	30,01	43,65	101,47	130,18	43,64	119,57
01.01.2010	32,22	47,97	116,53	94,49	2,27	-28,43
01.01.2011	30,61	48,49	105,29	122,69	25,96	110,57
01.01.2012	28,11	45,37	105,49	114,66	9,68	87,65
01.01.2013	26,29	41,80	116,99	112,79	10,58	87,68
01.01.2014	26,16	42,22	119,00	117,56	34,53	135,79
01.01.2015	29,57	45,52	99,90	105,25	45,17	47,74
01.01.2016	28,44	47,50	111,22	103,90	-0,28	37,33
01.01.2017	28,51	48,06	105,78	110,93	31,72	108,64
01.01.2018	27,51	49,77	105,70	109,63	18,16	106,16
01.11.2018	28,61	63,32	105,70	101,65	18,96	19,92

Джерело: власна розробка.

Як свідчать дані таблиці 1, станом на 1 листопада 2018 року в Україні 28,61 % грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою, що є негативним явищем. Грошовий агрегат М1 характеризує частину грошової маси, яка використовується для розвитку національної економіки.

Як свідчать представлені розрахунки, співвідношення наявних в обороті готівкових грошей й вкладів економічних суб'єктів в національній валюті і грошової маси в країні протягом 2007-2018 років поступово збільшувалось. Станом на 01.11.2018 р. в Україні даний показник значно зріс і склав 63,22 %. Це

свідчить про те, що значна маса грошей в Україні може виступати у якості кредитного ресурсу.

Показник співвідношення готівкових коштів (M0) до ВВП визначає безпеку функціонування грошового ринку, нормативне значення якого не повинно перевищувати 4 % [5, с. 84]. У таблиці 2 наведено співвідношення M0 до ВВП та рівня монетизації в Україні.

Таблиця 2.

Динаміка співвідношення наявної в обороті готівки і показника ВВП та коефіцієнта монетизації в Україні у 2007- 2018 рр.

Період	M0, млрд.грн	M3,млрд грн.	ВВП, млрд грн.	Співвідношення M0 до ВВП, %	Коефіцієнт монетизації економіки	Темп зміни рівня монетизації економіки, %
01.01.2008	111,12	396,16	720,73	15,42	54,97	-
01.01.2009	154,76	515,73	948,06	16,32	54,40	98,97
01.01.2010	157,03	487,3	913,35	17,19	53,35	98,08
01.01.2011	182,99	597,87	1082,57	16,90	55,23	103,51
01.01.2012	192,67	685,52	1316,6	14,63	52,07	94,28
01.01.2013	203,25	773,2	1408,89	14,43	54,88	105,40
01.01.2014	237,78	908,99	1454,93	16,34	62,48	113,84
01.01.2015	282,95	956,73	1566,73	18,06	61,07	97,74
01.01.2016	282,67	994,06	1979,46	14,28	50,22	82,24
01.01.2017	314,39	1102,7	2383,18	13,19	46,27	92,14
01.01.2018	332,55	1208,86	2982,92	11,15	40,53	87,59

Джерело: власна розробка.

Аналіз даних таблиці 3, засвідчив, що показник співвідношення M0 до ВВП, не відповідає нормативному значенню і значно його перевищує, і протягом 2007-2017 рр. має трендову тенденцію до зменшення. Так у 2017 році він знизився на 4,27 в.п у порівнянні з 2007 р.

Для оцінювання ступеню забезпеченості економіки грошовими коштами використовується коефіцієнт монетизації економіки. Динаміка зміни рівня монетизації вітчизняної економіки має тенденцію до зниження. Як видно з наведених у табл. 3 даних, найбільше значення показника монетизації економіки в Україні протягом 2007-2017 рр. спостерігається у 2013 році – 62,48 %, а найменше у 2017 році – 40,53 %. Як зазначалося вище, оптимальне рекомендоване значення цього показника знаходиться в межах 70-80 %. Отже, рівень монетизації національної економіки є недостатнім, а його збільшення до зазначеного рівня, повинно бути головним стратегічним завданням Національного банку України.

Можна зробити висновок про те, що низький ступінь монетизації виступає практично головним чинником зростання обсягів як внутрішніх, так і зовнішніх

заборгованостей країни. Якщо аналізувати індекс споживчих цін та коефіцієнта монетизації в Україні, то перший набагато перевищує темпи другого. Зазначене свідчить про нестачу грошей в обігу та не дає можливості банківській системі України забезпечити достатній рівень накопичення необхідних кредитних ресурсів за рахунок коштів домашніх домогосподарств та нефінансових корпорацій.

Із проведеного вище дослідження витікає, що між рівнем монетизації та обраним режимом монетарної політики Національного банку України існує тісний пропорційний зв'язок.

Національний банк України, на основі методики реалізації режиму інфляційного таргетування, визначив основний інструмент впливу – коригування ключової процентної ставки – процентної ставки за операціями регулювання ліквідності. Однак, дієвість процентного каналу трансмісійного механізму грошово-кредитної політики нівелюється економічними умовами в країні, недовірою до банківської системи.

Виходячи з того, що цільові орієнтири грошово-кредитної політики центральних банків націлені на реалізацію функцій грошей, основними параметрами повинні виступати індикатори, що визначають вартість грошей.

При визначенні рівня монетизації та впливу її на розвиток грошово-кредитного ринку, нетреба забувати про вплив цифрової економіки. Проникнення прогресивних інформаційних технологій призводить до розмиття банківських функцій, а банки, у свою чергу, поступово втрачають експертну функцію, яка переходить до віртуальних спільнот, і логічним продовженням цифрової трансформації фінансової системи стане повний перехід банківських послуг в онлайн-простір – створення віртуального банку. Важливо вчасно розпізнати нові можливості, які надає технологічний прогрес, і використовувати їх для випуску нової продукції, управління взаємодією з клієнтами, підвищення операційної ефективності, тим самим впливаючи на розвиток та стан грошово-кредитного ринку. Також не варто забувати про те, що ефект нових технологій може призвести до зміни джерел прибутку, перетворенню ринків і розриву ділових зв'язків, зміни лідерів.

В кінцевому підсумку, слід зазначити, що у сучасних умовах розвитку фінансових технологій, слід враховувати ті чинники, які викликають структурні зміни у грошовій масі, поведінці суб'єктів економічної діяльності та домашніх домогосподарств до накопичення та споживання. Національний банк України повинен як регулятор враховувати вплив фінансових технологій у розрахунках як рівня монетизації, так і в подальшому при формуванні основних засад грошово-кредитної політики, хоча б у середньостроковій перспективі.

Особливо важливим на сьогодні є постійний моніторинг коефіцієнтів монетизації та послідовна, виважена монетарна стратегія Національного банку України. Процес монетизації економіки має супроводжуватись адаптацією

економіки до зростаючих обсягів грошової маси, що має, з одного боку, забезпечувати їх ефективне використання, з іншого – стримувати інфляційний тиск.

Тому, для ефективного регулювання економіки за необхідне є реалізація наступних завдань: вжиття заходів грошово-кредитної політики, які б сприяли збільшенню грошової маси в обсязі ВВП країни без інфляційного зростання (реформування податкової системи і зменшення частки готівки в обігу, яка обслуговуючи тіньовий сектор, суттєво послаблює ефект мультиплікації); відновлення роботи інвестиційних іпотечних банків, що пов'язує зростання грошей з інноваційними процесами, підтримує взаємозалежність між грошовою масою та економічною діяльністю. Процес монетизації вітчизняної економіки повинен відбуватися за рахунок зростання банківських депозитів, зниження доларизації, кредитної активності реального сектору економіки в узгодженні зі збалансованим зростанням виробництва.

Список використаних джерел:

1. Матросова Л.М. Сучасні проблеми монетарної політики НБУ в умовах розвитку національної економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 500-505.
2. Рекуненко І.І., Божко М.І., Зимогляд А.В. Вплив грошового ринку на розвиток економіки країни. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 727-731.
3. Коваленко В.В. Вплив грошово-кредитного сегменту національної економіки на рівень монетизації. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 6 (11). С. 432-438.
4. Шишкіна О. В., Дубина М.В. Гроші та кредит: навч. посіб. Чернігів: Видавець Брагинець О. В., 2016. 692 с.
5. Педерсен І. О. Оцінка стану грошової маси в Україні. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 6. С. 83-87.
